

MINISTERUL EDUCAȚIEI
ȘI CERCETĂRII
AL REPUBLICII MOLDOVA

Anexă la Ordinul MEC
nr.631 din 31.05.2023

REPERE METODOLOGICE
PRIVIND ORGANIZAREA PROCESULUI EDUCAȚIONAL
ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL PRIMAR
ÎN ANUL DE STUDII 2023-2024

Chișinău, 2023

COORDONATOR:

- **Gaiciuc Valentina**, consultant principal, Direcția Învățământ General, MEC

CONSULTANT:

- **Ursu Ludmila**, dr., prof. univ., șef catedră Pedagogia Învățământului Primar, UPS „Ion Creangă”, Chișinău

GRUPUL DE LUCRU:

- **Albina Nina**, grad didactic superior, specialist principal, metodist, DÎTS Râșcani
- **Cosovan Olga**, dr., conf. univ., Chișinău
- **Curacițchi Angela**, dr., conf. univ., UPS „Ion Creangă”, Chișinău
- **Lungu Valentina**, grad didactic și managerial superior, IP Școala Primară nr.152 „Pas cu Pas”, Chișinău
- **Nour Alexandra**, dr., grad didactic superior, IP LT „George Meniuc”, Chișinău
- **Șargu Corina**, grad didactic superior, IP Școala Primară nr. 152 „Pas cu Pas”, Chișinău
- **Teleman Angela**, dr., conf. univ., UPS „Ion Creangă”, Chișinău
- **Ursu Ludmila**, dr., prof. univ., UPS „Ion Creangă”, Chișinău

CUPRINS

1. REGLEMENTAREA ORGANIZĂRII PROCESULUI EDUCAȚIONAL ÎN ANUL DE STUDII 2023-2024	3
2. UTILIZAREA MANUALELOR ȘCOLARE ÎN PROCESUL EDUCAȚIONAL ÎN ANUL DE STUDII 2023-2024.....	3
3. REPERE METODOLOGICE PRIVIND PROCESUL EDUCAȚIONAL LA DISCIPLINELE ȘCOLARE ÎN ANUL DE STUDII 2023-2024	6
3.1. Limba și literatura română	7
3.2. Русский язык и литература	10
3.3. Matematică	18
3.4. Științe	20
3.5. Orientări privind proiectarea didactică a procesului de ECD	22
4. REPERE METODOLOGICE SPECIFICE PROGRAMULUI EDUCAȚIONAL DE ALTERNATIVĂ „PAS CU PAS” ÎN ANUL DE STUDII 2023-2024	24

1. REGLEMENTAREA ORGANIZĂRII PROCESULUI EDUCAȚIONAL ÎN ANUL DE STUDII 2023-2024

În anul de studii 2023-2024 rămân în vigoare prevederile *Reperelor metodologice de organizare a procesului educațional în învățământul primar în anul de studii 2022-2023*; *Reperelor metodologice de organizare a procesului educațional în învățământul primar în anul de studii 2021-2022* și *Reperelor metodologice de organizare a procesului educațional în învățământul primar în anul de studii 2020-2021*.

Lista actelor normative care reglementează organizarea procesului educațional în anul de studii 2023-2024, prezentată în *Reperele metodologice de organizare a procesului educațional în învățământul primar în anul de studii 2022-2023* se completează în anul curent cu:

- Ordinul nr. 200 din 28.02.2023 Cu privire la aprobarea Planului-cadru pentru învățământul primar, gimnazial și liceal, anul de studii 2023-2024;
- Ordinul nr. 26 din 18.01.2023 Cu privire la aprobarea programului activităților extrașcolare în învățământul primar și secundar, ciclul I și II;
- Ordinul nr. 278 din 24.03.2023 Cu privire la înscrierea copiilor în clasa I în anul de studii 2023-2024;
- Ordinul nr. 382 din 18.04.2023 Cu privire la aprobarea Instrucțiunilor privind completarea catalogului școlar în anul de studii 2023-2024.

2. UTILIZAREA MANUALELOR ȘCOLARE ÎN PROCESUL EDUCAȚIONAL ÎN ANUL DE STUDII 2023-2024

În anul de studii 2023-2024 va continua asigurarea și monitorizarea utilizării consecvente a manualelor școlare aprobate de MEC. Lista manualelor școlare și suporturilor aferente aprobate de MEC se prezintă în Tabelul 1.

Tabelul 1. Manualele școlare aprobate de MEC pentru anul de studii 2023-2024

Denumirea	Limba de instruire	Anul introducerii în SÎM	Autorii	Editura
Clasa I				
Abecedar. Partea 1 Abecedar. Partea 2 Abecedar. Caietul elevului. Partea 1 Abecedar. Caietul elevului. Partea 2	Română	2021	M. Buruiană, A. Ermicioi, P.V. Slavu, C. Dragomir. M. Buruiană, A. Ermicioi, P.V. Slavu.	Știința
Букварь. Часть I. Букварь. Часть II. Букварь. Прописи Букварь. Тетрадь ученика	Rusă	2021	A. Curacițchi, N. Socolova.	Univers Educațional, Pрут

Limba și literatura română	Rusă	2019	L. Granaci, T. Callo.	ARC
Matematică	Română Rusă	2021	L. Ursu, I. Lupu, Iu. Iasinschi.	Prut
Educație digitală	Română Rusă	2018	A. Gremalschi, S. Corlat, A. Braicov.	Ediție multimedia http://ctice.gov.md/manuale-scolare/
Clasa a II-a				
Limba și literatura română	Română	2019	M. Marin, D. State, T. Neculcea.	Cartier
Limba și literatura rusă	Rusă	2023	A. Curaciți,chi, N. Socolova.	Univers educațional
Limba și literatura română	Rusă	2019	T. Cazacu, V. Guțu.	Lumina
Matematică	Română Rusă	2021	L. Ursu, I. Lupu, Iu. Iasinschi.	Prut
Științe	Română Rusă	2019	G. Bărbulescu, D. E. Ioniță, A. M. Cănașvoiu.	Litera
Educație muzicală	Română Rusă	2019	A. Borș, M. Morari	Știința
Educație plastică	Română Rusă	2018	E. Samburic, L. Prisăcaru	ARC
Educație moral-spirituală	Română Rusă	2019	T. Neculcea, A. Cara, A. Vartic.	Lyceum
Educație digitală	Română Rusă	2019	A. Gremalschi, S. Corlat, A. Braicov.	Ediție multimedia http://ctice.gov.md/manuale-scolare/
Clasa a III-a				
Limba și literatura română	Română	2020	M. Buruiană, A. Ermicioi, S. Cotelea.	Știința
Limba și literatura rusă	Rusă	2023	T. Rasscazova, T. Mihailova	Știința

Limba și literatură română	Rusă	2020	T. Cazacu, L. Nicolăescu-Onofrei, Z. Tăriță	Cartier
Matematică	Română Rusă	2020	L. Ursu, I. Lupu. Iu. Iasinschi.	Prut
Științe	Română Rusă	2023	Z. Galben- Panciuc; S. Galben	Prut
Educație muzicală	Română Rusă	2020	M. Morari, A. Borș	Știința
Educație plastică	Română Rusă	2020	I. Canțîru, A. Vatavu, O. Carauș	ARC
Educație tehnologică	Română Rusă	2023	D. State, O. Căldare, N. Timofei, A. Suhin, Iu. Cuculetu.	Epigraf
Educație digitală. Suport didactic pentru elevi și cadre didactice	Română	2020	A. Gremalschi, S. Corlat, A. Braicov, T. Veverița	Ediție multimedia http://ctice.gov.md/manuale-scolare/
Clasa a IV-a				
Limba și literatura română	Română	2020	M. Marin, T. Niculcea.	Cartier
Родное слово. Русский язык	Rusă	2017	G. Drozd, O. Borodaeva, O. Curteva	Tip. Centrală
Limba și literatura română	Rusă	2020	T. Cazacu, L. Nicolăescu-Onofrei, Z. Tăriță.	Cartier
Matematică	Română Rusă	2020	L. Ursu, I. Lupu, Iu. Iasinschi.	Prut
Științe	Română Rusă	2023	Z. Galben- Panciuc; S. Galben	Prut

Istoria românilor și universală	Română Rusă	2020	P. Cerbușca	Știința
Educație muzicală	Română Rusă	2023	I.Gajim, M. Cosumov, L. Cîșlaru.	Știința
Educație plastică	Română Rusă	2020	I. Canțîru, A. Vatavu, O. Carauș.	ARC
Educație tehnologică	Română Rusă	2023	D. State, E. Savin, N. Timofei, A. Suhin, I. Bălțeanu, V. Loghinoava.	Epigraf
Educație digitală	Română Rusă	2022	A. Gremalschi, S. Corlat, A. Braicov, T. Veverița.	Ediție multimedia http://ctice.gov.md/manuale-scolare/

Suporturile didactice auxiliare (caiete de lucru ale elevilor, caiete de teste/probe de evaluare, culegeri de exerciții etc.) pot fi folosite la necesitate, în vederea antrenării și dezvoltării capacităților aplicative, constituente ale competențelor curriculare, în contexte legate de lucrul independent al elevilor, activități diferențiate și individualizate, teme pentru acasă (în conformitate cu cerințele regulamentare). În alegerea suporturilor didactice auxiliare, învățătorul va ține cont de prevederile curriculare, oportunitățile de armonizare cu manualul, specificul clasei de elevi, posibilitățile financiare ale părinților. **Alegerea suporturilor auxiliare se va consulta cu managerul pentru învățământul primar, care va exclude abuzul de suporturi auxiliare, precum nici nu va impune procurarea unor anumite suporturi. Nu se admite înlocuirea manualelor școlare aprobate de MEC cu suporturi didactice auxiliare.**

3. REPERE METODOLOGICE PRIVIND PROCESUL EDUCAȚIONAL LA DISCIPLINELE ȘCOLARE ÎN ANUL DE STUDII 2023-2024

Managerii responsabili pentru învățământul primar nu vor încuraja folosirea unor proiecte didactice de lungă durată de la diverși distribuitori, fără ca acestea să fie personalizate de către cadrele didactice. Pentru orientare, se recomandă a fi folosite în premisa adaptării la structura noului an școlar, noile manuale aprobate de MEC, alți factori de impact:

- Modele de proiecte didactice de lungă durată, plasate pe pagina web a MEC;
- Modelele de proiecte didactice de lungă durată la Educația fizică propuse în Reperetele metodologice de organizare a procesului educațional în învățământul primar în anul de studii 2021-2022;
- Exemplele de proiecte de lungă durată la Educația digitală propuse în Reperetele metodologice de organizare a procesului educațional în învățământul primar în anul de studii 2022-2023.

3.1. LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

În anul de studii 2023-24 demersul didactic la limba și literatura română în învățământul primar se va orienta spre consolidarea activităților de predare-învățare-evaluare, urmărindu-se concordanța maximă între curriculumul scris cu cel predat. Totodată, se consideră necesară extinderea spectrului de itemi, aplicați atât în demersul didactic la clasă, cât și în probele de evaluare.

Evaluarea națională la limba și literatura română, la fel ca testarea itemilor pe eșantion reprezentativ, poate crea impresia că lucrurile stau bine și foarte bine (80 % realizare a sarcinilor la testarea pe eșantion reprezentativ, la ambele variante). Totuși probleme există și spre soluționarea lor va trebui să se lucreze în continuare, nu doar aplicând teste, ci, mai ales, modificând parametrii demersului didactic de la clasă.

- *Problema nr.1. Înțelegerea textului.* Elevii trebuie deprinși să citească independent și să înțeleagă textul, fără ajutorul altor persoane și fără sugestiile învățătorului. Pentru aceasta studiul textului trebuie să conțină activități de interogare multiprocesuală, cu întrebări de niveluri diferite, cu variate răspunsuri acceptabile, cu explicații. În probele de evaluare scrise, trebuie să se acorde importanță descoperirii și formulării răspunsurilor complete la întrebări, nu doar alegerea unui răspuns corect în itemi cu alegere multiplă sau delimitării afirmațiilor adevărate de cele false, în cazul itemilor cu alegere duală. De asemenea, pentru înțelegerea textului este recomandată antrenarea elevilor în formularea întrebărilor pe text, în diferite situații: fie că sunt date începuturile întrebărilor, fie că este solicitată întrebarea la care enunțul dat ar fi răspunsul corect, fie că elevilor li se propune doar alcătuirea câtorva întrebări.
- *Problema nr.2. Înțelegerea sarcinii.* O parte esențială a succesului școlar al elevilor de toate vârstele, dar mai ales al celor din treapta primară, este înțelegerea itemului. În acest sens, verbul prin care se formulează sarcina de lucru este esențial, După verbe uzuale (citește, scrie, copiază, subliniază, marchează etc.), încetul cu încetul și alte verbe din taxonomia lui Bloom trebuie introduse în comunicarea didactică. Procesul va porni de la rezolvarea unor sarcini la clasă, cu sau fără explicarea unui algoritm de lucru pentru activitatea respectivă, și va fi ghidat de învățător. Ar fi binevenit ca pentru fiecare clasă cadrele didactice să stipuleze operațiile intelectuale noi care vor fi valorificate în acest an de studii la fiecare dintre materiile și să revină la ele cu diferite ocazii.
- *Problema nr.3. Scrierea corectă.* Este un deziderat primordial al învățământului, iar deprinderea de a scrie corect orice text se formează – la nivel de cunoaștere și la nivel de atitudine – în școala primară. Totuși rezultatele nu inspiră optimism. Punctajul acordat pentru scrierea corectă, din an în an, este la cele mai mici cote (39-45%, la testarea pe eșantion reprezentativ). Conținuturile curriculare din treapta primară nu vizează, în mod absolut clar, toate problemele de ortografie și punctuație, dar scrierea cu literă inițială majusculă a primului cuvânt din text sau enunț, a substantivelor proprii, aplicarea semnelor de punctuație necesare la finele enunțului, scrierea ortogramelor celor mai frecvente sunt suportul necesar pentru dezvoltarea competenței respective la etapa gimnazială. Este evident că procedurile de analiză a textelor scrise de elevi, ca teme de acasă, probe de evaluare etc. impun explicare și exersare continuă. Menționăm aici că norma ortografică a limbii române, în permanentă schimbare, astăzi se găsește în DOOM 3, iar curriculumul, implementat din 2018, nu a putut prevedea modificările care s-au produs din 2021. Cu toate acestea, elevii trebuie orientați să scrie corect, să se facă rectificările și explicațiile necesare. Este un subiect important pentru toate cadrele didactice și poate constitui o temă de cercetare pentru catedrele respective.

De exemplu, scrierea actuală a semnelor de punctuație:

DOOM 3:

!¹**punct-și-virgulă** (semn de punctuație) s. n., art. *punctul-și-virgula* (desp. *punc-tul-*); (semn grafic); (*Punctul-și-virgula este un semn de punctuație.*)

!**două-puncte** (semn de punctuație) (desp. *punc-te*) s. n.; (semn grafic): (~ *este un semn de punctuație.*) etc.

Scrierea unor forme ale verbelor admite variante, mai bine zis, se acceptă o variantă considerată până la DOOM 3 greșită:

!**așeza** (a ~) vb., ind. prez. 1 sg. *așez*, 3 *așază/așează*; conj. prez. 1 sg. *să așez*, 3 *să așeze*; imper. 2 sg. afirm. *așază/așează*

!**înșela** (a ~) vb., ind. prez. 1 sg. *înșel*, 3 *înșală/înșeală*; conj. prez. 1 sg. *să înșel*, 3 *să înșele*

!**deșerta** (a ~) vb., ind. prez. 1 sg. *deșert*, 2 sg. *deșerți*, 3 *deșartă/deșeartă*; conj. prez. 1 sg. *să deșert*, 3 *să deșerte*; imper. 2 sg. afirm. *deșartă/deșeartă*

Etc.

În legătură cu extinderea repertoriului de sarcini posibile pentru lucru la clasă, și pentru probele de evaluare, la compartimentul **Textul literar și nonliterar** se recomandă explorarea și valorificarea ofertei din programa de examen, care propune itemi mai puțin incluși la moment în probele de evaluare, dar care sunt resurse demne de atenție. Este bine ca învățătorii să-ți propună implementarea unor astfel de sarcini și să urmărească dinamica realizării lor, ca alternative pentru unii itemi care au devenit uzuali.

De exemplu, pentru cunoașterea și înțelegerea textului recomandăm ca alternativă din programa de examen:

- ✓ Încercuiește cuvântul care reprezintă răspunsul corect la întrebarea dată.
- ✓ Transcrie enunțul care indică locul desfășurării acțiunii.
- ✓ Subliniază în text enunțul care răspunde la întrebarea dată.
- ✓ Unește cu o linie întrebarea din coloana A cu răspunsul corect la această întrebare din coloana B.
- ✓ Răspunde, în spațiul rezervat, la fiecare dintre întrebările date.

Pentru itemii de aplicare și analiză a textului, alternativele la sarcinile tradiționale ar putea fi:

- ✓ Alege (din seria propusă de oferte) tema textului dat.
- ✓ Scrie, în spațiul rezervat, personaje literare care apar în textul citit.
- ✓ Transcrie din text 3 cuvinte care numesc trăsăturile fizice ale personajului.
- ✓ Unește prin linii numele personajului din coloana A cu o trăsătură de caracter a acestuia din coloana B. •
- ✓ Extrage din lista dată 3 trăsături de caracter ale personajului literar, deduse din text.
- ✓ Marchează în text, cu cifrele adecvate, secvența corespunzătoare pentru fiecare dintre punctele planului dat al textului.
- ✓ Identifică, prin subliniere, enunțul care constituie încheierea textului. • Scrie, în spațiul rezervat mai jos, cuvântul cu care începe introducerea și cuvântul cu care începe încheierea textului.
- ✓ Transcrie din text o secvență narativă.

¹ Semnul exclamării înaintea cuvântului din DOOM este pentru a marca o modificare la scriere.

- ✓ Rescrie din text 4 cuvinte care îți sugerează anotimpul iarna.

Pentru operațiile de sinteză, la moment, itemul cere elaborarea unui text coerent din 5 enunțuri, titlul textului fiind dat. Se pare că este o sarcină complicată, cum e firesc pentru sinteză și integrare, dar nu este imposibil de realizat. De fapt, itemul acesta, alături de altele similare, este o premisă de formare a persoanei care vorbește și scrie coerent, poate construi un discurs și poate vedea consecutivitatea ideilor. Dacă este depășită etapa alcătuirii propozițiilor cu anumite cuvinte, formularea unor răspunsuri la întrebări sau relatarea despre ceva, e necesar doar să se lucreze asupra ordinii enunțurilor în textul solicitat.

Alternativele sunt:

- ✓ Formulează ideea principală a textului.
- ✓ Caracterizează, în limita unui enunț, personajul literar dat, numind 2 trăsături morale ale acestuia.
- ✓ Include într-un enunț 2 trăsături fizice și 2 trăsături morale ale personajului literar dat.
- ✓ Formulează într-un enunț ce stări îți provoacă lectura acestui text.
- ✓ Prezintă, în limita unui enunț, o situație când a trebuit să scrii un bilețel.
- ✓ Scrie, în spațiul rezervat, textul unui anunț prin care soliciți ajutorul colegilor pentru a găsi un obiect pierdut.
- ✓ Scrie textul unei invitații la un spectacol de teatru.
- ✓ Continuă textul invitației, arătând locul și timpul evenimentului.
- ✓ Construiește un dialog din 6-8 replici dintre Ciocârlie și Primăvară.

Practica rațională și funcțională a limbii, la fel de importantă ca studiul textului, vizează completarea permanentă a vocabularului elevilor, care se face și prin studiul textului, și prin lectura independentă a textelor literare, și prin activități de învățare și comunicare de orice natură. Tot la acest domeniu cognitiv se referă normele de ortografie și punctuație. De aceea itemii de evaluare, ca și cei de lucru la clasă, vor solicita numirea unor obiecte, ilustrarea unor relații dintre cuvintele uzuale, citarea regulilor, prin care elevul demonstrează că dispune de un vocabular adecvat vârstei și studiilor și cunoaște regulile elementare. Alături de sarcinile obișnuite, ca alternativă ar fi bine să se aplice:

- ✓ Continuă regulile de punctuație citate: La sfârșitul propoziției interogative...
- ✓ Numește obiectele din imagini.
- ✓ Scrie, sub fiecare imagine, denumirile a 3 obiecte pe care le vezi în imagine.
- ✓ Extrage din textul citit 3 cuvinte care se referă la câmpul lexical iarna.
- ✓ Subliniază în text 5 cuvinte din câmpul lexical prieten.
- ✓ Transcrie 4 adjective din text.

Se știe că studiul limbii presupune multe sarcini de aplicare și analiză. Aici este un teren vast pentru creativitate pedagogică, pentru explorarea limbii și inocularea corectitudinii lingvistice. Extragem din programa de examen doar câteva sarcini care ar aduce un element nou în activitatea de la ore și în probele de evaluare:

- ✓ Substituie cuvintele marcate în enunț prin câte un sinonim potrivit contextului.
- ✓ Substituie cuvintele marcate în enunț prin antonimele lor.
- ✓ Corectează greșelile marcate în exemplul dat.
- ✓ Completează spațiile cu termenii adecvați, determinând tipul propozițiilor.
- ✓ Aplică, la sfârșitul propozițiilor din dialogul dat, semnele de punctuație necesare.
- ✓ Pune la forma cerută de context toate cuvintele din paranteze.
- ✓ Completează propoziția dată cu 3 adjective, care se referă la cuvântul ...
- ✓ Include în tabel cuvintele de mai jos, respectând cerințele indicate.

- ✓ Transformă propoziția marcată în text în propoziție simplă.
- ✓ Subliniază cuvintele care trebuie excluse, pentru a transforma propoziția dezvoltată în propoziție simplă.

În concluzie, fără a diminua importanța celorlalte materii școlare, considerăm necesar a accentua că studiul eficient al limbii și literaturii române creează premise pentru succesul fiecărui elev, prin dezvoltarea competențelor lectorale și de comunicare lingvistică.

3.2. РУССКИЙ ЯЗЫК И ЛИТЕРАТУРА

1. Базовые положения по организации процесса обучения русскому языку и литературе в 2023-2024 учебном году

Организация учебного процесса по русскому языку и литературе в 2023-2024 учебном году строится в соответствии с требованиями, установленными *Куррикулумом по русскому языку и литературе для начального образования (Национальный куррикулум. Начальное образование, 2018, с.19-66)*.

Основной формой организации учебного процесса является интегрированный урок, представляющий межпредметную интеграцию двух учебных дисциплин – русского языка и литературы, структура которого изложена для периода обучения грамоте и основного периода обучения в *Гиде по внедрению куррикулума для начального образования по русскому языку и литературе, 2018 (с.26-32)*. Важно принять во внимание особую структуру уроков внеклассного чтения (*Гид по внедрению куррикулума для начального образования по русскому языку и литературе, с.29*).

В свете куррикулумных требований 2018 года выделяется продвижение и трансдисциплинарного подхода, нацеленного на глубокое проникновение знаний из разных предметных дисциплин не только в содержание трансдисциплинарных дней, но и в содержание всех предметных дисциплин, в т.ч. в содержание уроков русского языка и литературы. Среди рекомендуемых действий предлагается:

1. На этапе подготовки к восприятию текста или после прочтения, следует обнаружить ситуации из текста в окружающем мире и выразить к ним отношение.

2. Связать изучаемую тему урока (речевую/литературно-речевую или языковую) с информацией страноведческого компонента, приближающей к традициям и культуре народа страны проживания.

3. Ввести в содержание урока познавательную информацию, которая повлияет на дальнейший поиск и изучение новой информации, синтезируемой по принципу дополнительности.

4. Ответить на поставленные вопросы перед прочтением произведения (догадайтесь о чём будет говориться в тексте по названию?). На основе собственного опыта, собственной интеграции знаний, предложить выход из ситуации.

5. Спрогнозировать будущие действия героев как продолжение содержания текста с учетом анализа и констатации того, что в жизни подобные мотивы и поступки приводят к определенным последствиям. В данном случае происходит актуализация всех составляющих сформированного ранее знания.

6. Поразмислить о понятиях окружающего мира в контексте читаемого текста, позволяющих выбрать отдельную характеристику ранее сформированного транспредметного знания.

7. Синтезировать информацию о предмете разговора из различных текстов и создать целостное представление.

8. Сопоставить информацию из различных текстов разных авторов для установления противоречивости целостного знания.

2. Рекомендации по долгосрочному проектированию учебной дисциплины

Осуществляя долгосрочное проектирование по учебной дисциплине Русский язык и литература в 2023-2024 учебном году следует учесть количество оцениваний, установленных *Методологией критериального оценивания через дескрипторы в начальном образовании в 2019* (первичного – ПО, поэтапного формативного – ПФО, СО – суммативного оценивания, включая как письменное, так и устное.)

3. Положения по организации процесса преподавания-учения-оценивания в перспективе формирования специфических компетенций

Специфическая компетенция 1. *Воспринимать и понимать устные высказывания в различных коммуникативных ситуациях, проявляя внимание и сосредоточенность.*

При работе над изучаемым произведением большое внимание следует уделить жанровым признакам произведений, которые обозначены куррикулумом для конкретного класса, независимо от представления данной темы на страницах действующего учебника – как сквозной или как отдельной темы урока.

Жанры художественных произведений	Характеристика жанра
Сказка	Повествовательность, наличие зачина и концовки, вымысел, поучительный характер.
Рассказ	Повествовательность, небольшой объем, небольшое число действующих лиц, описание одного события из жизни героев.
Стихотворение	Небольшой объём, ритм, рифма, изображение переживаний, чувств и настроения, состояния человека, наличие сюжета (в эпических стихотворениях).
Басня	Небольшой объём, поучительный характер (мораль), олицетворение.
Былина	Повествовательность, наличие сюжета, сочетание реального и вымышленного, величавость, торжественность, неторопливость в пересказе, героями являются богатыри.
Легенда	Повествовательность, наличие сюжета, сочетание реального и вымышленного, описание одного героя или одного события из жизни героев.

Специфическая компетенция 2. *Воспроизводить/ создавать устные высказывания, демонстрируя соответствие коммуникативному контексту.*

Формирование данной специфической компетенции ставит акцент на развитие устной речи (монологической и диалогической), предваряющей формирование умений младших школьников составлять и оформлять письменные высказывания. В целях организации качественной работы, следует обратить внимание на рекомендуемые виды учебной деятельности, предложенные Куррикулумом.

Для формирования связных высказываний младших школьников следует обратить внимание на подготовку учащихся к пересказу художественного текста: подробного, выборочного, сжатого (краткого). Не следует ограничиваться выбором только подробного

пересказа! Грамотно организованная работа над пересказом создаёт условия работы над письменными изложениями такого же вида.

Специфическая компетенция 3. *Воспринимать и понимать письменные высказывания в различных коммуникативных ситуациях, демонстрируя соответствующую технику чтения.*

Организация эффективной работы над пересказом требует составления плана текста. С учётом того, что пункты плана, оформленные отдельным словом или словосочетанием и название текста – это последние ступени сжатия текста, следует принять во внимание, что ученик 1-2-го классов не готов к пониманию и самостоятельному составлению пунктов плана в таком виде. Это умение появляется к концу 3-го и к 4-му классу.

В связи с этим следует учитывать динамику составляемых планов текста учителем и учащимися:

в 1-м классе – в виде вопросительных предложений;

во 2-ом классе – в виде повествовательных предложений.

в 3-ем классе – в виде повествовательных предложений и словосочетаний.

в 4-ом классе – в виде словосочетаний и одиночных слов.

В работу над текстом необходимо включать и различные виды планов по структуре:

– простой (используются только пункты плана);

– сложный (используются пункты и подпункты одного из пунктов плана²).

Специфическая компетенция 4. *Воспроизводить/ создавать письменные высказывания, проявляя стремление к речевому самоконтролю и творческий подход.*

Формирование данной специфической компетенция связано с творческими работами, имеющими место в практике обучения русскому языку и литературе.

Изложения и их виды соотносятся с рекомендуемыми видами пересказа: подробного, сжатого, выборочного. Только подробные изложения можно выносить на ПФО как контрольные. Выборочные и сжатые изложения рекомендуется проводить как обучающие.

Для организации работы над сочинениями следует предлагать любые нелитературные темы³, опираться на личные наблюдения учащихся, на наглядный материал (для написания сочинения по картине).

Сочинения контрольного типа, проводимые в рамках ПФО, требуют речевой подготовки к написанию, составлению плана сочинения и написания самого сочинения в течение одного урока. Сочинения обучающего типа могут проводиться в течение нескольких уроков и не укладываются в структуру ПФО-урока.

Специфическая компетенция 5. *Применять языковые знания для решения познавательных, практических и коммуникативных задач, проявляя стремление к учебной самостоятельности.*

Большое значение для формирования указанной специфической компетенции является соблюдение правил орфографического режима, который соотносится с продуктом КОД: *Ведение тетради по русскому языку*

- ***Оформление надписей на обложке тетради.***

² Рекомендуется в начальной школе. В старшей школе возможно использовать подпункты большего числа пунктов плана.

³ Сочинение по литературной теме начинается проводиться только с 5-го класса.

Учащиеся 1-2-х классов пишут в тетрадях в узкую (частую косую линию, редкую косую линию, с отсутствием косой линии) линейку. Переход на широкую линейку учителем определяется с 3-го класса.

Тетради учащихся для 1-го класса подписывает либо учитель, либо родители. Тетради учащихся для 2–4-х классов подписывают сами учащиеся. Надписи на обложках необходимо оформлять по следующему образцу:

Тетрадь №1 (№2)
для работ
по русскому языку и литературе
ученика (цы) 1 «А» класса
Теоретического лицея им. Д. Кантемира г. Кишинёва
Ботнарь Олега

- **Оформление письменных работ.**

После классной и домашней работы следует отступать одну строку (в тетради в узкую линейку), две строки (в тетради в широкую линейку).

При оформлении красной строки делается отступ вправо не менее 1 см (один палец). Соблюдение красной строки требуется с первого класса при оформлении текстов, начала нового вида работы. В ходе работы строчки не пропускаются. Новая страница начинается с самой верхней строки, дописывается до конца страницы, включая последнюю строку.

Слева при оформлении каждой строки отступается от края не более 0,5 см. Справа строка дописывается до конца. Использование правил переноса является обязательным.

Запись даты написания работы по русскому языку располагается по центру рабочей строки. В первом классе в период обучения грамоте запись даты ведется учителем. По окончании этого периода дата записывается учениками (1 февраля). С 3-го класса допускается в записи даты писать числительные прописью: *Первое сентября*.

Запись названия работы проводится на следующей рабочей строке (без пропуска) по центру и оформляется как предложение.

Например: *Классная работа. Домашняя работа. Работа над ошибками.*

Слово *упражнение* в классной и домашней работах в 1-м классе пишется кратко (*Упр.15*) с заглавной буквы по центру строки, со 2-го класса полностью: *Упражнение 23*.

В работе, требующей записи слов в столбик, первое слово пишется с заглавной (прописной) буквы, а остальные - со строчной. Запяты не ставятся.

Например:

Сорока

пальто

морковь

При выполнении работы в строчку первое слово пишется с красной строки, с заглавной (прописной) буквы, через запятую. Например: *Город, дуб, снег*.

- **Сокращение слов.**

При выполнении различных видов разбора требуется соблюдение принятых норм сокращений слов, обозначений терминов. Сокращается слово только на согласные: глухой-глух., звонкий - зв., гласный - гл., согласный - согл., твердый - тв.; существительное - сущ. прилагательное - прил, глагол - глаг. (чтобы отличать от гласного), предлог - пр.; мужской род - м.р., женский род - ж.р., средний род - ср. р.; прошедшее время - прош. вр., настоящее время - наст. вр., будущее время - буд. вр.; единственное число - ед. ч., множественное число - мн.ч.

Название падежей указывается заглавной буквой (И.п. Р.п. Д.п. В.п. Т.п. П.п.). Склонение имен существительных обозначается арабскими цифрами (1, 2, 3), спряжение глаголов – римскими (I, II). Обозначения выполняются над словами ручкой, все подчеркивания - карандашом.

При оформлении письменных видов разбора (фонетического, по составу, морфологического, синтаксического) следует соблюдать требования предложенных образцов в учебнике.

- **Исправление ошибок, допущенных учащимися.**

Допущенная учеником ошибка в слове исправляется наклонной чертой, сверху записывается верная буква. Ошибочно написанные слова и предложения зачёркиваются тонкой горизонтальной линией, рядом записываются верные слова и предложения. Запрещается использование корректора.

Среди выполняемых языковых упражнений часто используются деформированные предложения. Для правильного формирования понятия «порядок слов в предложении» и понимания учащимися смысла предложения, следует методически верно предлагать данный вид работ:

1-2 классы – в предложении слово, которое является первым, оформляется всегда с заглавной (прописной) буквы, независимо от занимаемого места в деформированном предложении. Все слова записываются в нужной словоформе, через запятую, на конце ставится точка.

Например, *уводит, в, тропинка, лес, Извилистая.*

3 класс – все слова в деформированном предложении записываются со строчной буквы в нужной словоформе, через запятую, на конце ставится точка.

Например, *уводит, в, тропинка, лес, извилистая.*

4 класс – отдельные слова в деформированном предложении записываются в начальной форме, некоторые – в нужной словоформе. Все слова записываются со строчной буквы, через запятую, на конце ставится точка.

Например, *уводить, в, тропинка, лес, извилистый.*

Не следует в одном задании использовать деформированные предложения и деформированный текст, так как это усложняет процесс понимания смысла каждого предложения и текста в целом.

К концу 4-го класса дети овладевают языковыми знаниями, обозначенными куррикулумом по всем языковым разделам. Однако, в контексте изучаемых синтаксических явлений, проведение синтаксического разбора предложений в начальной школе требует от учителя понимания того, что не любое предложение с научной и методической точки зрения может быть рекомендовано.

Среди рекомендуемых:

- 1) Предложение, начинающееся с подлежащего: *Журавли клином потянулись на юг.*
- 2) Предложение, начинающееся со сказуемого: *Краснеют нежные цветы полевой гвоздики.*
- 3) Предложение, начинающееся с согласованного определения, которое относится к подлежащему: *Лёгкий ветерок колышет камыши.*

Среди нерекондуемых:

- 1) Предложения, начинающиеся с обстоятельства места, времени, образа действия:
На небосклоне показалась алая полоска зари.
В саду созрели яблоки и груши.
Сильно выл ветер.

Специфическая компетенция 6. Регулировать собственную читательскую деятельность для познания ценностей национальной, русской и мировой культуры, выражая читательский интерес.

С целью формирования читательской самостоятельности младшего школьника рекомендуется пользоваться на уроках внеклассного чтения книгой в типовом формате, чтобы не отождествлять работу с художественным произведением на уроках классного и внеклассного чтения. Следует помнить, что начиная с 3-го класса тема урока внеклассного чтения может быть определена 2-3 названиями художественных произведений, книг или сборников книг.

Для организации процесса оценивания во внимание принимаются все типы оценивания, указанные в Методологии КОД для начального образования (ПО, ИФО, ТФО, ПФО, СО).

При проведении ПФО репродуктивно-продуктивного типа во внимание могут быть приняты задания со страниц учебного пособия, из которых составляется практическая работа.

При проведении ПФО продуктивно-творческого типа в основе может быть:

- списывание текста с наличием или отсутствием грамматического задания (1 класс, 2 семестр — 4 классы);
- диктант с наличием или отсутствием грамматического задания (1 класс, 2 семестр - 4 классы)
- изложение контрольного типа (3 — 4 классы)⁴
- сочинение контрольного типа (3 — 4 классы)⁵.

Если при выполнении списывания или диктанта отсутствует грамматическое задание, то с учетом представления данного вида работ на поэтапном формативном оценивании (согласно КОД), проверяются сформированные способности учащихся через 3-5 продуктов на уровне текста (выбор на усмотрение учителя). Например:

Класс	Продукты оценивания
1	П14. Обозначение звуков буквами П15. Списывание текста с печатного или письменного образца <i>(для списывания)</i> П17. Ведение тетради по русскому языку П21. Написание слов с сочетаниями жи-ши, ча-ща, чу-щу, чк-чн П22. Написание слов с прописной (заглавной) буквы П23. Перенос слов П24. Письмо под диктовку <i>(для диктантов)</i>
2	П15. Списывание текста с печатного или письменного образца <i>(для списывания)</i> П19. Ведение тетради по русскому языку П24. Написание слов с сочетаниями чк-чн, жи-ши, ча-ща, чу-щу П25. Написание слов с безударными гласными в корне слова П26. Написание слов с парными согласными в корне слова П27. Написание слов с двойными согласными П28. Написание слов с прописной (заглавной) буквы П29. Перенос слов П31. Письмо под диктовку <i>(для диктантов)</i>
3	П19. Списывание текста <i>(для списывания)</i> П23. Ведение тетради по русскому языку

⁴ Во 2 классе рекомендуется: проводить только изложение обучающего типа; не использовать изложение в контексте ПФО.

⁵ Во 2 классе рекомендуется: проводить только сочинение обучающего типа; не использовать сочинение в контексте ПФО.

	П44. Письмо под диктовку (для диктантов) П36. Написание мягкого знака (Ь) на конце имен существительных после шипящих П 37. Написание не с глаголами П 38. Различение приставки и предлога П 39. Написание слов с безударными гласными в корне слова П40. Написание слов с парными согласными в корне слов П41. Написание слов с непроизносимыми согласными в корне слов П42. Написание слов с двойными согласными
4	П19. Списывание текста (для списывания) П23. Ведение тетради по русскому языку П32. Письмо под диктовку (для диктантов) П27. Написание безударных падежных окончаний имен существительных П28. Написание безударных падежных окончание имен прилагательных П30. Написание безударных личных окончаний глаголов

Если при выполнении списывания или диктанта присутствует грамматическое задание, то с учетом представления данного вида работ на поэтапном формативном оценивании (согласно КОД), проверяются сформированные способности через следующие продукты (выбор на усмотрение учителя). Например:

Класс	Продукты оценивания
1	П16. Составление и запись предложения П20. Различие слов-предметов, слов-признаков, слов-действий П21. Написание слов с сочетаниями чк-чн, жи-ши, ча-ща, чу-щу П22. Написание слов с прописной (заглавной) буквы
2	П14. Подбор заглавия к тексту П17. Составление и запись предложения П22. Определение главных членов предложения П23. Различие слов-предметов, слов-признаков, слов-действий П24. Написание слов с сочетаниями чк-чн, жи-ши, ча-ща, чу-щу П25. Написание слов с безударными гласными в корне слова П26. Написание слов с парными согласными в корне слова П27. Написание слов с двойными согласными П28. Написание слов с прописной (заглавной) буквы П30. Выделение корня
3	П18. Подбор заглавия к тексту П17. Составление и запись предложения П24. Различение предложений по цели высказывания П25. Различение предложений по интонации П26. Определение главных и второстепенных членов предложения П27. Составление схемы предложения/выделение словосочетаний из предложения П28. Различение имен существительных, имен прилагательных, глаголов. П29. Определение рода имен существительных П30. Определение числа имен существительных П31. Определение падежа имен существительных П32. Определение рода, числа и падежа имен прилагательных П33. Определение числа глаголов П34. Определение времени глаголов П35. Морфологический разбор имени существительного, имени прилагательного и глагола. П36. Написание мягкого знака (Ь) на конце имен существительных после шипящих П 37. Написание не с глаголами П 38. Различение приставки и предлога

	П 39. Написание слов с безударными гласными в корне слова П40. Написание слов с парными согласными в корне слов П41. Написание слов с непроизносимыми согласными в корне слов П42. Написание слов с двойными согласными П43. Разбор слова по составу.
4	П18. Подбор заглавия к тексту П20. Составление и запись предложения П24. Синтаксический разбор предложения. П25. Различие имен существительных, имен прилагательных, глаголов П26. Определение склонения имен существительных П27. Написание безударных падежных окончаний имен существительных П28. Написание безударных падежных окончание имен прилагательных П29. Определение спряжения глаголов П30. Написание безударных личных окончаний глаголов П31. Морфологический разбор имени существительного, имени прилагательного, глагола

Объем текстов для списывания и диктантов

Класс	1 семестр	2 семестр
1	-----	15-25 слов
2	25-35 слов	35-45 слов
3	45-55 слов	55-65 слов
4	65-75 слов	75-85 слов

ПФО продуктивно-творческого типа, включающее работу над изложением, рекомендуется выстраивать с учетом следующей структуры:

1 урок	2 урок
<p>Вызов (5 мин.)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Объявление целей урока написания контрольного изложения. • Озвучивание требований к выполнению работы (с учетом продуктов, через которые проверяются сформированные способности). 	<p>Вызов (5 мин.)</p> <p>Настрой на самопроверку и самокоррекцию.</p>
<p>Осмысление (35 мин.)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Восприятие учениками текста изложения. • Коллективное/самостоятельное составление плана текста (в зависимости от класса). • Работа над опорными словами, в т.ч. орфографическая подготовка к написанию текста. • Устный пересказ каждой части текста отдельными учащимися. • Устный пересказ всего текста отдельным учеником. • Повторное восприятие текста. • Самостоятельная запись текста. • Проверка написанного. 	<p>Осмысление (35 мин.)</p> <p>Самопроверка и самокоррекция.</p>
<p>Рефлексия (5 мин.)</p> <p>Вопросы учителя о трудностях в выполнении работы.</p>	<p>Рефлексия (5 мин.)</p> <p>Вопросы учителя по самопроверке и самокоррекции/ самооценка выполненной работы.</p>

Объем текстов для изложений

Класс	1 семестр	2 семестр
1	-----	-----
2	40-50 слов	50-60 слов
3	60-70 слов	70-80 слов
4	80-90 слов	90-100 слов

ПФО продуктивно-творческого типа, включающее работу над сочинением, рекомендуется выстраивать с учетом следующей структуры:

1 урок	2 урок
<p>Вызов (5 мин.)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Объявление целей урока написания контрольного сочинения. • Озвучивание требований к выполнению работы (с учетом продуктов, через которые проверяются сформированные способности). 	<p>Вызов (5 мин.)</p> <p>Настрой на самопроверку и самокоррекцию.</p>
<p>Осмысление (35 мин.)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Восприятие учениками темы будущего сочинения. • Участие в беседе по теме сочинения. • Коллективное/самостоятельное составление плана текста (в зависимости от класса) • Обсуждение и запись отдельных слов и речевых оборотов. • Самостоятельная запись текста. • Проверка написанного. 	<p>Осмысление (35 мин.)</p> <p>Самопроверка и самокоррекция.</p>
<p>Рефлексия (5 мин.)</p> <p>Вопросы учителя о трудностях в выполнении работы.</p>	<p>Рефлексия (5 мин.)</p> <p>Вопросы учителя по самопроверке и самокоррекции/ самооценка выполненной работы.</p>

3.3. MATEMATICĂ

Rezultatele testării naționale și testării pe eșantion reprezentativ la matematică în anul de studii 2022-2023 scot în evidență o serie de probleme care solicită atenționare neîntârziată în anul curent de învățământ. Deși toți respondenții din teritorii au apreciat dificultatea itemilor și testelor ca fiind medie și accesibilă elevilor, analiza rezultatelor pe itemi a demonstrat că elevii întâmpină anumite dificultăți.

Desigur, trebuie de luat în calcul faptul că elevii care au absolvit în a. 2023 clasa a IV-a au trecut printr-o perioadă dificilă de învățare la distanță/mixtă în context pandemic, ceea ce nu a putut să nu aibă impact negativ asupra parcursului lor formativ. Dar este imperios necesar să conștientizăm dificultățile, să analizăm cauzele, să găsim de urgență modalități optime de a le preveni și combate.

Solicităm cadrelor didactice să își concentreze eforturile în vederea depășirii următoarelor dificultăți principale, care, la rândul lor, generează alte multiple dificultăți:

- **Calculul aritmetic** (72% realizare a itemului nr.7; 69% realizare a itemului nr.3 la testarea pe eșantion reprezentativ);

- **Rezolvarea problemelor compuse** (60% realizare a itemului nr.11 la testarea pe eșantion reprezentativ) **și a situațiilor-problemă cu tematică din cotidian** (55% realizare a itemului nr.13; 52% realizare a itemului nr.12 la testarea pe eșantion reprezentativ).

Cadrele manageriale sunt solicitate să întreprindă măsuri de sprijin: activități de dezvoltare profesională la nivel instituțional și local, cu dezbateri și schimb de bune practici; îndrumarea metodică în contextul asistenței la ore/mentoratului, cu focalizare pe depășirea dificultăților vizate; încurajarea înscrierii la programe acreditate de formare continuă cu tematica vizată etc.

O condiție importantă pentru succesul depășirii dificultăților constatate este **folosirea consecventă a manualelor aprobate de MEC**, care conțin sisteme de sarcini didactice proiectate judicios și permit abordări variate la clasă. **Solicităm cadrelor didactice și manageriale să țină în vizor această condiție și să excludă abuzul de materiale auxiliare** (tipărite sau elaborate individual) pentru a evita supraefortul copiilor, dar și riscul de a le oferi (neintenționat) un traseu ineficient/eronat de formare a competențelor matematice. Așa cum spune un vestit dicton latin, *non multa sed multum* – nu mult cantitativ, ci substanțial.

În procesul dezvoltării profesionale pe direcțiile date, recomandăm studiul activ al materialelor aprobate de MEC:

- Ghidul de implementare a curriculumului pentru învățământul primar (2018);
- Ghidurile de implementare a manualelor de matematică pentru clasele I-II (2021);
- Reperete metodologice privind organizarea procesului educațional în învățământul primar în anii de studii precedenți;
- Ghidul de implementare a metodologiei privind evaluarea criterială prin descriptori în învățământul primar, clasele I-IV (2019).

Pot fi utile și materialele webinarului „Educația matematică a micilor școlari: frumos, inteligent, eficient” desfășurat la 30.10.2020 în cadrul Școlii de toamnă a cadrelor didactice, organizate sub egida ministerului, care sunt accesibile pe Internet: <https://fb.watch/mDH6rbDtwX/>

În continuare, specificăm câteva activități de învățare în vederea depășirii dificultăților de calcul.

- **Algoritmizarea.** Însușirea algoritmilor de calcul consituie condiția indispensabilă a formării priceperilor și dezvoltării deprinderilor de calcul, caracterizate prin calitățile următoare: calcul corect, conștient, rațional, generalizat, automatizat, fluent. Aici este important modelul de comentare a calculului (atât oral cât și în coloniță) oferit de cadrul didactic și măiestria ghidării elevilor în calculul comentat. În acest context vor fi utile:

- ✓ comentarea calculului cu sprijin în materiale intuitive, alese judicios: bețișoare de calcul; numărătoare de poziționare; riglete; riglă etc.;
- ✓ activități dramatizate de comentare în lanț a calculului, urmând pașii algoritmului expuși în manual și folosind un microfon-jucărie (reporteri de calcul);
- ✓ completarea pe carduri/fișe de lucru a formulărilor lacunare ale pașilor algoritmului general, în cazurile unor exerciții concrete.

- **Contraexemplul didactic.** Descoperind greșelile comise de Nătăfleată (sau alt personaj interesant copiilor) și corectându-le argumentat, copiii, cum s-ar zice, „învăță din greșelile altora” și reduc riscurile de comitere în viitor a greșelilor proprii. Manualele conțin sarcini de acest tip, Nătăfleată fiind personajul care le însoțește. Analizând dificultățile elevilor, învățătorul poate crea contraexemple didactice proprii, care vor fi utile la clasa sa de elevi. Este recomandabil de a aborda asemenea activități prin colaborare în perechi.

- *Diverse activități ludice ce solicită efectuarea calculelor*: jocuri didactice tip concurs; ștafete de calcul cu elemente dinamice; exerciții circulare; decodificarea unui mesaj sau cuvânt pe bază de calcul; colorarea unui desen-puzzle pe bază de calcul; rezolvarea de crossworduri pe bază de calcul etc.

- *Dictările matematice* realizate sistematic, frecvent, metodologic corect în contexte de învățare și de evaluare formativă, permit monitorizarea procesului de formare a competențelor de calcul, identificarea în timp util a dificultăților întâmpinate de elevi. Asigurarea autocorectării în context autoevaluativ oferă cele mai prielnice condiții de ghidare a elevilor în dezvoltarea deprinderilor de calcul.

- *Valorificarea calculului digital pentru autoverificarea calculului mintal sau scris, jocurile pe calculator care solicită calcul mintal* sunt, cu certitudine, activități motivante pentru actualii elevi, care fac parte din generația nativilor digitali.

3.4. ȘTIINȚE

1. Repere de bază

Demersul de predare la disciplina Științe va fi construit în vederea respectării integrale a cerințelor și recomandărilor curriculumului pentru învățământul primar. În acest sens, un parcurs eficient va fi abordat constructiv, respectând particularitățile psihologice ale elevilor, dar și următoarele aspecte metodologice specifice:

- vor fi citite, completate și realizate tabele, scheme și nu *diagrame*;
- vor fi propuse variate activități investigative cu *utilizarea diverselor instrumente de colectare a datelor*: de constatare, de clasificare, sistematice, de modelare, explorative;
- va fi formată abilitatea de formulare a unei ipoteze sau idee ce poate fi verificată, element obligatoriu al investigării, în baza unor întrebări de tipul *Ce s-ar întâmpla, dacă ... ?*
- va fi pus accent pe determinări de tip cauză - efect: *dacă....., atunci*;
- vor fi propuse activități pentru valorizare sustenabilă și ecologică a componentelor mediului înconjurător.

2. Repere metodologice

Situațiile didactice, în care se abordează fenomene naturale, își vor focaliza demersul asupra următoarelor aspecte.

- **Analiza fenomenului/procesului (Cum se produce?).** Se realizează prin descompunerea întregului în componente, caracterizarea fiecărei componente, identificarea relațiilor dintre componente/dintre componente și întreg. Prin analiză sunt identificate etape succesive în producerea fenomenului în baza observării manifestării acestuia în realitate.
Ex. *Curcubeul este un arc colorat pe cer. Curcubeul este alcătuit din culorile roșu, oranș, galben, verde, albastru, indigo și violet. Ele formează împreună denumirea ROGVAIV.*
- **Spațiul în care se produce fenomenul (Unde?).** Fiecare fenomen se produce într-un anumit loc, iar prin explicație se precizează poziția, dimensiunile și limitele spațiului în care se produce.
Ex. *Poate fi văzut oriunde: localitate, șes, câmpie, etc.*
- **Timpul (Când?).** Se precizează:
 - *Momentul producerii fenomenului* – dacă starea descrisă este actuală, trecută sau viitoare;
 - *Durata* – intervalul de timp între momentul în care începe fenomenul și momentul în care se sfârșește.
 - *Frecvența* – mărimea care indică de câte ori se produce un fenomen într-o unitate de timp;

- *Perioada* – intervalul de timp după care se repetă un fenomen, reproducându-se consecutiv valorile unei mărimi caracteristice acelu fenomen.

Ex. *Cel mai frecvent, curcubeul este văzut după ploaie. Curcubeul poate fi văzut în anotimpurile primăvara, vara și toamna devreme.*

- **Cauza (De ce?)** este un fenomen/un complex de fenomene care precede și provoacă apariția altui fenomen, denumit efect, servind ca punct de plecare. Cauza este relația între două evenimente/stări de lucruri ce constă în producerea unui eveniment de către celălalt.

Ex. *Se întâmplă acest lucru când lumina puternică a soarelui aflat în apropiere de orizont se refractă în picăturile de apă din atmosferă.*

- **Efectele** sunt fenomene care rezultă în mod necesar dintr-o anumită cauză, fiind într-o legătură indestructibilă cu aceasta. Un efect poate fi o cauză pentru alt fenomen.

Ex. *Curcubeul nu are efecte negative.*

Disciplina Științe acumulează integrativ un quantum de informații vast din diferite domenii. Receptarea informațiilor la Științe va fi direcționată pe valorizarea experiențelor elevilor, adică „*ceea ce știi elevii*” către „*ceea ce pot face elevii*”.

Orientările de interes pentru optimizarea experiențelor cognitive în cadrul activităților trebuie să fie legate de experiențele anterioare, iar pentru o structurare sugestivă sunt propuse următoarele aspecte.

- **Orientarea spre extinderea conceptuală (Ce știi despre?)** – focalizările informației pe relaționarea conceptelor;

Ex. *Ce știi despre păsări? Ce păsări pot fi întâlnite în localitatea ta? Ce păsări recunoști?*

- **Orientarea explicativă (De ce?)** – colectarea și interpretarea informațiilor pentru trierea experiențelor;

Ex. *De ce există păsări călătoare și păsări sedentare? De ce există păsări alergătoare, înotătoare, zburătoare? De ce păsările zboară?*

- **Orientarea constructivă (Cum funcționează?)** – identificarea modalităților de verificare și transfer a informațiilor procesate personalizat;

Ex. *Cum știi păsările când trebuie să plece spre țările calde? Cum rezistă păsările pe timp de iarnă?*

- **Orientarea prospectivă** – realizarea de predicții anticipative sau rute de abordare rezolutivă a problemelor sau situațiilor de problemă.

Ex. *Ce poți face pentru protejarea păsărilor?*

În vederea obținerii de noi experiențe cognitive cu arie de transfer va fi folosit textul-suport care este un text științific adaptat la particularitățile de vârstă ale elevilor în vederea facilitării receptării acestuia și care se caracterizează prin: *predominanța limbajului specific, explicitarea unui fenomen sau proces, prezența relației cauză-efect, cât și structurarea sintetizată a unui volum mai mare de informații.*

În acest caz va fi urmărită asigurarea următoarelor aspecte:

- Nu se va solicita elevilor reproducerea/povestirea textului științific;
- În caz de necesitate, rextul științific va fi însoțit de mijloace vizuale;
- Receptarea textului științific poate fi îmbunătățită prin realizarea unor scheme de relaționare între cuvintele cheie sau prin construirea de hărți conceptuale;
- Scrierea textelor nonliterare (științifice) poate fi propusă la nivel de sarcini de învățare, dar nu se va regăsi la evaluare.

Cadrul iterativ al abordării textelor-suport la Științe va viza *lectura explicativă* pentru textul nonliterar, explicitată în Ghidul de implementare a curriculumului național pentru învățământul primar la Limba și literatura română:

1. conversația pregătitoare – conversație despre domeniul la care se referă textul;
2. explicarea anticipată a cuvintelor care pot complica înțelegerea textului;
3. lectura integrală sau fragmentară a textului;
4. explicarea termenilor științifici, sesizarea ideilor principale;
5. conversație asupra textului pentru înțelegerea corectă a lui;
6. recitirea selectivă a textului de către elevi și explicarea motivată (cauză-efect) a fenomenului prezentat.

În vederea asigurării funcționalității textelor-suport, se vor realiza activități *utilizând textul ori de câte ori este nevoie*:

Descifrarea semnificațiilor unui text științific	<ul style="list-style-type: none"> • identificarea cuvintelor și a expresiilor noi dintr-un text; • stabilirea semnificației unui cuvânt nou sau expresie nouă dintr-un text; • identificarea termenilor generali și a celor specifici; • relaționarea conceptelor din text.
Utilizarea unor informații de detaliu din textele științifice	<ul style="list-style-type: none"> • determinarea enunțurilor-definiții din textul-suport; • realizarea sarcinilor pe text: subliniere, colorare, încercuire; • identificarea explicațiilor cauzale;
Operarea cu informații dintr-un text științific	<ul style="list-style-type: none"> • identificarea răspunsurilor corecte; • formularea de opinii personale despre o informație; • formularea de aprecieri personale în baza textelor științifice studiate; • determinarea valorilor de adevăr.

La Științe sunt recomandate pentru studiu, în funcție de potențialul lingvistic și intelectual al elevilor, și alte tipuri de texte nonliterare: *articole din reviste de profil, texte științifice din enciclopediile pentru copii, definiții ale cuvintelor din dicționar*.

Pentru depășirea dificultăților elevilor la Științe sunt importante cunoașterea, aplicarea și raționalizarea informației științifice. A se evita conglomeratul informațional!

3.5. ORIENTĂRI PRIVIND PROIECTAREA DIDACTICĂ A PROCESULUI DE ECD

În anul de studii 2023-2024, procesul de evaluare a rezultatelor școlare continuă să fie orientat de concepția Evaluării Criteriale prin Descriptori (ECD) în baza *Curriculumului pentru învățământul primar, a. 2018* (Cap. 4. Repere privind evaluarea). Modul de organizare și realizare a procesului de ECD, reglementarea acțiunilor manageriale și didactice respective rămân a fi stabilite de *Metodologia privind evaluarea criterială prin descriptori în învățământul primar, clasele I-IV, a. 2019* (MECD).

Ca răspuns la unele solicitări ale cadrelor manageriale și didactice, reiterăm câteva prevederi ale MECD, accentuând / explicitând anumite aspecte legate de proiectarea didactică a procesului de ECD.

Cu referire la numărul de evaluări formative în etape (EFE), MECD prevede:

- „La Limba și literatura română și Matematică – de regulă, 2 EFE pe parcursul unei unități de învățare/modul; la celelalte discipline – de regulă, doar la finele unităților de învățare”;
- „Ținând cont de specificul clasei concrete de elevi, **cadrele didactice vor decide în mod judicios numărul de EFE și eșalonarea lor în timp, pentru a atinge scopul reglării parcursului formativ al copiilor evitând suprasolicitarea.**”

Decizia privind numărul de EFE la fiecare disciplină se ia în contextul proiectării de lungă durată, în corespundere cu prevederile curriculare și MECD, ținând cont de o serie de factori de impact, care pot fi diferiți de la o situație la alta. Printre acești factori se numără:

- Structura anului școlar;
- Numărul și volumul unităților de învățare proiectate pe semestru/an în baza manualului și în corespundere cu prevederile curriculare;
- Particularitățile de vârstă și individuale ale copiilor din clasa concretă de elevi;
- Dozarea efortului copiilor („EFE este instrumentală, elevii fiind conștienți de demersurile evaluative întreprinse”).

Esențial este să se asigure eficiența reglării parcursului formativ al elevilor și acestea să fie pregătiți pentru evaluarea cumulativă la finele unității de învățare/semestrului/anului. De asemenea, este important ca numărul și eșalonarea evaluărilor să se decidă în contextul centrării pe elev: *Câte evaluări are copilul în total pe semestru? Cum sunt eșalonate acestea în timp? Ce optimizări pot fi întreprinse pentru a evita suprasolicitarea copilului și a eficientiza parcursul lui formativ?*

Astfel, numărul de EFE pe parcursul unei unități de învățare poate varia de la o clasă la alta, de la o situație la alta. Dar aceste variații nu trebuie să genereze o deviere semnificativă de la prevederile MECD, care prezintă o situație medie (eventual, ± 1).

De exemplu, la Limba și literatura română sau Matematică, pe parcursul unei unități de învățare cu un volum mai mic de ore poate fi realizată doar o EFE, iar reglarea parcursului formativ al eleviilor să fie suplimentată, la necesitate, prin evaluări formative punctuale (EFP) care solicită mai puțin copiii. În cazul unor unități de învățare mai voluminoase, poate fi eficient de a realiza mai multe EFE, având chiar și o evaluare sumativă secvențială pe parcursul unității de învățare.

Un alt exemplu elocvent, cu referire la modulul „Educație digitală”, disciplina Educație tehnologică, este explicitat în MECD și Ghidul de implementare a curriculumului. Deoarece acest modul prevede 15 ore, el derulează pe parcursul unui semestru întreg (deseori se alege în sem. I). În această situație, este oportun de a avea 1-2 EFE pe parcursul modulului, iar la finele modulului – evaluare sumativă, care totodată constituie și evaluare semestrială.

Varierea instrumentarului de evaluare consituie o soluție valoroasă pentru evitarea suprasolicitării elevilor de rând cu eficientizarea procesului. În acest context, MECD recomandă o listă vastă de produse transdisciplinare, aplicabile la toate clasele și disciplinele. Așa, de exemplu, testarea scrisă nu este cea mai oportună la Educația moral-spirituală/ Dezvoltarea personală, pot fi alese produse transdisciplinare care să fie motivante pentru elevi și să permită o evaluare rezultativă.

Să precăutăm situația în care, la o disciplină cu o oră pe săptămână, pe parcursul semestrului sunt proiectate două unități de învățare.

- Dacă ultima unitate de învățare se finalizează cu 2-3 ore înainte de sfârșitul semestrului, este indicat să se proiecteze două EFE – câte una la finele fiecărei unități de învățare, iar în evaluarea sumativă la sfârșitul semestrului este oportun să se valorifice un produs transdisciplinar potrivit, de exemplu portofoliul de progres. Totodată, această evaluare sumativă va constitui și evaluare semestrială.
- În cazul în care a doua unitate de învățare nu se finalizează la sfârșitul semestrului întâi, pe parcursul acestui semestru se proiectează o EFE la finele primei unități de învățare și o evaluare sumativă la finele semestrului, alegând optimal instrumentarul evaluativ. Dacă învățătorul are nevoie de a intensifica reglarea parcursului de învățare a elevilor în cadrul unei unități de învățare, el poate realiza EFP, selectând judicios produse specifice disciplinei sau transdisciplinare.
- Dacă a doua unitate de învățare se finalizează odată cu semestrul, atunci poate fi proiectată o EFE la finele primei unități, EFP pe parcursul unității a doua și ES la finele semestrului. În acest caz este deosebit de important de a concepe optimal evaluarea sumativă.

Un alt aspect important vizează **abordarea calitativă a rezultatelor evaluării formative**, care, deși este stipulată în curriculum și MEC, deși a fost permanent explicitată în cadrul diferitor formări organizate de MEC, totuși, atestă curențe de implementare. Se constată utilizarea, uneori chiar și promovarea, unor culegeri de EFE, în care atribuirea descriptorilor se prevede pe baza calculării punctajului, deci, abordarea este cantitativă și contravine total concepției ECD. În contextul evaluării formative/formatoare este esențial să se identifice cauzele erorilor/dificultăților elevilor și să se găsească cele mai eficiente modalități de a le combate, implicând prin autoevaluare (autoverificare + autocorectare + autoapreciere) elevii în acest proces. Astfel, **în contextul evaluării formative, cadrul didactic, trebuie să „ridice ochii” din cifre/punctaj și să „vadă” copilul, cu nevoile lui individuale.**

Manualele aprobate de MEC în corespundere cu prevederile Curriculumului pentru învățământul primar (2018) propun probe de EFE. Recomandăm folosirea nemijlocită a acestora sau, la necesitate, abordarea prin clonare. Încurajăm și libertatea învățătorului de a crea probe proprii sau a folosi materiale de autor, dar subliniem, în acest context, responsabilitatea.

Cu referire la evaluările semestriale și anuale, MECD prevede eventualitatea acestora și recomandă „a promova evaluarea unor produse transdisciplinare relevante, cu focalizare pe atitudinile și valorile specifice disciplinelor și în concordanță cu profilul elevului”. Atenționăm cadrele didactice și manageriale să **nu admită situații în care evaluarea semestrială/anuală dublează evaluarea sumativă la disciplină de la finele semestrului și generează o aglomerare de probe de evaluare într-o perioadă restrânsă de timp.** Dacă administrația instituției decide să realizeze evaluare semestrială/anuală la anumite discipline, se recomandă abordarea integrată în cheia pluri/interdisciplinarității. De exemplu, o probă/ un test care include itemi la Limba și literatura română și Matematică. Reiterăm eventualitatea și judiciozitatea evaluărilor semestriale și anuale.

În concluzie, în luarea deciziilor privind proiectarea didactică a procesului de ECD, cadrele didactice și cele manageriale trebuie să reiasă din concepția privind orientarea evaluării pentru învățare, în cheia interesului suprem al copilului. Procesul de ECD nu poate fi „rupt” din triada predare-învățare-evaluare, abordarea căreia în cadrul proiectării didactice trebuie să fie una unitară și armonioasă.

Se constată că, uneori, deciziile privind proiectarea didactică a procesului de ECD sunt influențate de indicații/recomandări/informații eronate, exprimate oral în cadrul unor întruniri/formări care nu sunt monitorizate de MEC. Solicităm cadrelor didactice și manageriale să manifeste atitudine critică și să se bazeze pe documentele regulamentare aprobate de MEC.

4. REPERE METODOLOGICE SPECIFICE PROGRAMULUI EDUCAȚIONAL DE ALTERNATIVĂ „PAS CU PAS” ÎN ANUL DE STUDII 2023-2024

Un creion, un copil și un învățător pot schimba lumea.

Fiecare pedagog își dorește să crească și să educe discipoli, care ar fi capabili să învețe, să se auto-aprecieze, să gândească limpede și să poată lua decizii corecte. Într-un cuvânt toată lumea își dorește calitate, deși încă nu este o înțelegere comună a acestei noțiuni. În primul rând, calitatea depinde în mare măsură de caracterul proceselor, atunci când oferim o educație deschisă, când punem accentul pe interesul copiilor, când cadrul didactic rămâne în centrul respectivului proces, dar nu

ocupă o poziție dominantă, când este un adevărat profesionist care poate să își asume diverse roluri și poate asigura starea de bine a elevului.

Instrumentul de dezvoltare profesională pentru îmbunătățirea calității practicilor educaționale în grupe și clase de copii, dar și metodologiile sunt de un real folos pentru cei care doresc să se dezvolte profesional, acestea pot servi pentru evaluarea și autoevaluarea cadrelor didactice și manageriale. În acest scop vin să susțină creșterea profesională și cursurile de formare în cadrul cărora pedagogii au posibilitatea de a se implica activ, de a face schimb de experiență, de a viziona secvențe video pentru a discuta în mod constructiv și a analiza procesul în multiplele lui aspecte pentru a transforma unele situații concrete în situații de învățare.

Psihologul român Mircea Miclea afirma că o educație corectă presupune impunerea unor limite. Pentru că un copil trebuie să deprindă pas cu pas reguli ale societății în care va trăi ca adult. Este firesc ca elevului să i se permită unele libertăți, respectiv să încurajăm spiritul liber pentru a i se descoperi înclinațiile, pasiunile, preocupările pe care s-ar putea întemeia ulterior dezvoltarea adultului, dar că în acest proces limitele joacă un rol important. Sigur că în școală trebuie să existe anumite limite.

În Programul „Pas cu Pas” limitele sunt stabilite împreună cu elevii prin *Regulile clasei*, sau sub genericul *Suntem responsabili*, reguli care sunt fixate de comun acord cu elevii. Acestea nu trebuie să fie mai mult de 3-4, sunt formulate pozitiv, fără a conține negația „Nu”, iar atunci când sunt respectate de către toți elevii sunt substituite cu alte reguli noi. Atât regulile cât și celelalte panouri din sala de clasă sunt acroșate cu un anumit scop și au o anumită funcționalitate. Mediul clasei trebuie să fie bine structurat, iar în caz de necesitate să poată fi restructurat și adaptat în funcție de interesele copiilor, de proiectul tematic, fără însă a fi supraaglomerat. Centrele de activitate trebuie să fie delimitate și etichetate. Învățătorul e dator să-i ghideze pe copii atunci când ei învață să se comporte adecvat și să-i includă neapărat în procesul de luare a deciziilor referitoare la mediul clasei. Activitățile didactice trebuie organizate astfel, încât elevii să aibă voie să discute, să exploreze și să se miște, nu e obligatoriu să stea nemișcați și să asculte. Activitățile mai liniștite și de audiere să fie urmate de activități interactive, de mișcare și de discuții. Se va ține cont și de faptul că într-o clasă copiii au aceeași vârstă cronologică, dar vârste mintale diferite.

Pentru a îmbunătăți procesul instructiv-educational învățătorii vor:

- aborda un subiect nou, numai după ce se vor asigura mai întâi că cunosc ce nivel de cunoștințe au elevii în domeniul dat, abia apoi vor implementa cunoștințele noi;
- încuraja elevii să adreseze întrebări, să participe la discuții, să-și formuleze corect răspunsurile și să le acorde timp suficient pentru a gândi;
- colaboreze cu elevii în diferite domenii de interes care urmează a fi dezvoltate în cadrul proiectelor tematice, „învățând” astfel împreună cu elevii, dar respectând și durata desfășurării unei teme în funcție de interesul acestora;
- încuraja și acceptă autonomia și inițiativa elevilor. Aceasta stimulează stabilirea conexiunilor dintre idei și experiențe, copiii care adresează întrebări și care sunt preocupați de a găsi răspunsuri la ele participă astfel activ la propria învățare;
- pune la dispoziția elevilor mai multe materiale manipulative, diferite colecții de materiale, vor invita în sala de clasă experți, inclusiv din rândurile părinților, vor organiza excursii ghidate, expoziții tematice, dramatizări etc.

Toate aceste momente importante țin de planificare. Or, planificarea în programele centrate pe copil presupune o bună înțelegere a nivelului de dezvoltare, a nevoilor și intereselor fiecărui copil din clasă. În procesul de planificare, atât de lungă durată, cât și de durată scurtă, cadrul didactic va ține cont de următoarele momente/ întrebări:

- *Ce voi face?* – vizează obiectivele care trebuie fixate (de referință –, pe care le selectăm din Curriculum, și operaționale – pe care cadrul didactic le formulează de sine stătător utilizând terminologia lui Bloom);
- *Cu ce voi face?* – planificarea resurselor educaționale, materiale, umane;
- *Cum voi face?* – vizează strategiile didactice, metodele și tehnicile optime de învățare;
- *Cum voi ști dacă ceea ce s-a realizat a atins obiectivele/rezultatele așteptate?* – vizează stabilirea metodelor/tehnicilor de evaluare a realizării obiectivelor și a constata care sunt rezultatele învățării.

Majoritatea pedagogilor au conștientizat necesitatea alegerii riguroase a unor astfel de strategii care ar satisface în marea măsură necesitățile de învățare pentru fiecare elev. Întrebarea: *Ce strategii să aplic?* A fost înlocuită cu întrebarea: *De ce, în ce scop să aplic această strategie? Va permite strategia selectată stabilirea unei conexiuni între ceea ce cunosc elevii și ceea ce urmează să învețe?* Pentru elevul mic aceste sarcini sunt diferențiate, ținând cont de particularitățile elevilor.

Planurile vor fi ajustate în funcție de interesele copiilor sau de situațiile spontane apărute în timpul derulării activităților, dar și de alte momente apărute. O proiectare flexibilă va permite pedagogului o intervenție educațională promptă și oportună.

Una din provocările actuale este și predarea în condiții simultane, sistem impus de realitățile demografice, care ridică o serie de probleme specifice, atât pentru cadrul didactic, cât și pentru elev. Dacă în ceea ce-l privește pe învățător predarea simultană îi impune un alt ritm de lucru, dar și o minuțioasă pregătire a activităților, selectarea riguroasă a strategiilor și formelor de lucru ținând cont de particularitățile de vârstă ale elevilor, atunci părinții, confrunțați cu un asemenea model, ar putea manifesta o anumită îngrijorare. O eventuală simulare a lucrului în grup în cadrul unei ședințe cu părinții le va spulbera însă neliniștea. Însuși faptul că ei sunt de diferite vârste și li se propune să îndeplinească aceeași sarcină poate fi destul de ilustrativă.

Succesul activității simultane rezidă în capacitatea și priceperea învățătorului de a asigura, în primul rând, un conținut și a alege forme adecvate de lucru, a exercițiilor de muncă independentă pe care trebuie să le efectueze copiii, precum și de a alterna corect activitatea frontală cu munca independentă a elevilor. Esența învățământului simultan este utilizarea a **ceea ce știu și pot deja face elevii, împărtășindu-și unul altuia experiențele deja acumulate**, cunoștințele, modul de lucru pentru a învăța ceva nou. Copiii învață cu ușurință unul de la altul în mod firesc fiind de diferite vârste.

Există avantaje și dezavantaje și în acest mod de organizare a învățământului simultan, însă în cazul dat e bine să ne îndreptăm atenția asupra avantajelor pentru a explica și părinților că acest mod de organizare în nici un caz nu trebuie să influențeze negativ asupra copiilor, deoarece sarcina școlii este **de a-l învăța pe elev să învețe**.

Menirea pedagogului este de a repartiza sarcinile în așa fel încât elevii să nu poată copia unul de la altul, chiar dacă desfășoară același tip de exercițiu. De exemplu, dacă elevii trebuie să rezume un text, sarcina este identică, dar textele trebuie să fie diferite.

La clasele cu predare- învățare-evaluare simultană, orarele trebuie să respecte aceleași condiții pedagogice și psihologice, referitoare la adaptarea elevilor cu activitatea școlară, momente de efort maxim, de relaxare etc. De asemenea, disciplinele de învățământ se grupează în orar în așa fel încât să se poată desfășura cu succes atât activitatea frontală, directă cu elevii, cât și munca independentă a acestora.

În cadrul Programului educațional "Pas cu Pas" se practică cu succes lucrul în echipe acest mod de activitate este valabil și poate fi organizat eficient și învățarea simultană. Iar în cadrul formărilor

pedagogii pot beneficia de o bună pregătire la această temă. Mai jos vă propunem exemple de orar pentru cei care promovează programul „Pas cu Pas” în regimul învățământului simultan.

Orar pentru învățare simultană în clasele I și a III-a

Varianta 1

Ziua săptămânii	Lecția	Clasa I	Clasa a III-a
Luni	1	Limba și literatura română	-
	2	Matematică	-
	3	Activități în grup	Activități în grup
	4	Educația fizică	Educația fizică
	5		Limba și literatura română
	6		Matematică
	7		Științe
Marți	1	Limba și literatura română	-
	2	Matematică	-
	3	Dezvoltare personală	Dezvoltarea personală
	4	Proiecte tematice	Proiecte tematice
	5	Educația tehnologică	Educația tehnologică
	6		Matematică
	7		Limba și literatura română
Miercuri	1	Limba și literatura română	-
	2	Matematică	Limba străină
	3	Activități în grup	Activități în grup
	4	Proiecte tematice	Proiecte tematice
	5	Educația plastică	Educația plastică
	6		Limba și literatura română
Joi	1	Limba și literatura română	-
	2	Matematică	-
	3	Activități în grup	Activități în grup
	4	Proiecte tematice	Proiecte tematice
	5	Educația fizică	Educația fizică
	6		Limba și literatura română
	7		Matematica
Vineri	1	Limba și literatura română	-
	2	Proiecte tematice	Limba străină
	3	Educația moral-spirituală	Educația moral-spirituală
	4	Educația muzicală	Educația muzicală
	5		Limba și literatura română
	6		Matematică
Total		23 ore	25 ore

Varianta 2

Ziua săptămânii	Lecția	Clasa I	Clasa a III-a
Luni	1	Limba și literatura română	-
	2	Matematică	Limba străină
	3	Educația moral-spirituală	Educația moral-spirituală
	4	Educația muzicală	Educația muzicală
	5		Limba și literatura română
	6		Matematică
Marți	1	Limba și literatura română	-
	2	Matematica	-
	3	Activități în grup	Activități în grup
	4	Proiecte tematice	Proiecte tematice

	5	Educația plastică	Educația plastică
	6		Matematică
	7		Limba și literatura română
Miercuri	1	Limba și literatura română	-
	2	Matematică	-
	3	Activități în grup	Activități în grup
	4	Proiecte tematice	Proiecte tematice
	5	Educația fizică	Educația fizică
	6		Limba și literatura română
	7		Științe
Joi	1	Limba și literatura română	-
	2	Matematică	Limba străină
	3	Activități în grup	Activități în grup
	4	Proiecte tematice	Proiecte tematice
	5	Educația tehnologică	Educația tehnologică
	6		Matematică
Vineri	1	Limba și literatura română	-
	2	Proiecte tematice	
	3	Dezvoltarea personală	Dezvoltarea personală
	4	Educația fizică	Educația fizică
	5		Limba și literatura română
	6		Limba și literatura română
Total		23 ore	25 ore

Varianta 3

Ziua săptămânii	Lecția	Clasa I	Clasa a III-a
Luni	1	Activități în grup	Activități în grup
	2	Matematică	Matematică
	3	Limba și literatura română	Limba și literatura română
	4	Educația muzicală	Educația muzicală
	5		Științe
Marți	1	Educația moral-spirituală	Educația moral-spirituală
	2	Limba și literatura română	Limba și literatura română
	3	Matematică	Matematică
	4	Proiecte tematice	Limba străină
	5	Educația fizică	Educația fizică
Miercuri	1	Activități în grup	Activități în grup
	2	Matematică	Matematică
	3	Limba și literatura română	Limba și literatura română
	4	Proiecte tematice	Proiecte tematice
	5	Educația tehnologică	Educația tehnologică
Joi	1	Activități în grup	Activități în grup
	2	Limba și literatura română	Limba și literatura română
	3	Matematică	Matematică
	4	Educația fizică	Educația fizică
	5	Proiecte tematice	Proiecte tematice
Vineri	1	Dezvoltarea personală	Dezvoltarea personală
	2	Limba și literatura română	Limba și literatura română
	3	Proiecte tematice	Proiecte tematice
	4	Educația plastică	Educația plastică
	5		Limba străină
Total		23 ore	25 ore

Orar pentru învățare simultană în clasele a II-a și a IV-a

Varianta 1

Ziua săptămânii	Lecția	Clasa a II-a	Clasa a IV-a
Luni	1	Limba și literatura română	-
	2	Matematică	-
	3	Activități în grup	Activități în grup
	4	Proiecte tematice	Proiecte tematice
	5	Educația plastică	Educația plastică
	6		Limba și literatura română
	7		Matematică
Marți	1	Matematică	-
	2	Limba străină	Limba și literatura română
	3	Limba și literatura română	Limba străină
	4	Proiecte tematice	Proiecte tematice
	5	Educația tehnologică	Educația tehnologică
	6		Matematică
	7		Științe
Miercuri	1	Limba și literatura română	-
	2	Matematică	-
	3	Activități în grup	Activități în grup
	4	Educația fizică	Educația fizică
	5	Dezvoltarea personală	Dezvoltarea personală
	6		Matematică
	7		Limba română
Joi	1	Științe	-
	2	Matematica	-
	3	Limba străină	Limba română
	4	Limba română	Limba străină
	5	Educația muzicală	Educația muzicală
	6		Matematica
	7		Istoria românilor și universală
Vineri	1	Limba și literatura română	-
	2	Activități în grup	Activități în grup
	3	Educația fizică	Educația fizică
	4	Proiecte tematice	Proiecte tematice
	5	Educația moral-spirituală	Educația moral-spirituală
	6		Limba și literatura română
Total		25 ore	26 ore

Varianta 2

Ziua săptămânii	Lecția	Clasa a II-a	Clasa a IV-a
Luni	1	Limba și literatura română	-
	2	Matematică	-
	3	Educația moral-spirituală	Educația moral-spirituală
	4	Proiecte tematice	Proiecte tematice
	5	Educația tehnologică	Educația tehnologică
	6		Limba și literatura română
	7		Matematică
Marți	1	Limba și literatura română	-
	2	Matematică	-
	3	Activități în grup	Activități în grup
	4	Proiecte tematice	Proiecte tematice
	5	Educația plastică	Educația plastică

	6		Limba și literatura română
	7		Matematică
Miercuri	1	Matematică	-
	2	Limba și literatura română	Limba străină
	3	Limba străină	Limba și literatura română
	4	Activități în grup	Activități în grup
	5	Educația fizică	Educația fizică
	6		Matematică
Joi	1	Matematică	-
	2	Limba și literatura română	-
	3	Activități în grup	Activități în grup
	4	Educația muzicală	Educația muzicală
	5	Proiecte tematice	Proiecte tematice
	6		Matematică
	7		Limba și literatura română
	8		Istoria românilor și universală
Vineri	1	Științe	-
	2	Educația fizică	Educația fizică
	3	Limba și literatura română	Limba străină
	4	Limba străină	Limba și literatura română
	5	Dezvoltarea personală	Dezvoltarea personală
	6		Științe
Total		25 ore	26 ore

Varianta 3

Ziua săptămânii	Lecția	Clasa a II-a	Clasa a IV-a
Luni	1	Activități în grup	Activități în grup
	2	Limba și literatura română	Limba și literatura română
	3	Matematică	Matematică
	4	Limba străină	Limba străină
	5	Educația muzicală	Educația muzicală
Marți	1	Activități în grup	Activități în grup
	2	Matematică	Matematică
	3	Limba și literatura română	Limba și literatura română
	4	Educația fizică	Educația fizică
	5	Proiecte tematice	Proiecte tematice
Miercuri	1	Dezvoltarea personală	Dezvoltarea personală
	2	Limba și literatura română	Limba și literatura română
	3	Matematică	Matematică
	4	Proiecte tematice	Proiecte tematice
	5	Educația plastică	Educația plastică
	6		Istoria românilor și universală
Joi	1	Educația moral-spirituală	Educația moral-spirituală
	2	Matematică	Matematică
	3	Limba și literatura română	Limba și literatura română
	4	Limba străină	Limba străină
	5	Educația fizică	Educația fizică
Vineri	1	Activități în grup	Activități în grup
	2	Științe	Științe
	3	Limba și literatura română	Limba și literatura română
	4	Proiecte tematice	Proiecte tematice
	5	Educația tehnologică	Educația tehnologică
Total		25 ore	26 ore

* Conform Planului-cadru, în Programul „Pas cu Pas” nu sunt ore opționale.

O altă provocare cu care se confruntă unii pedagogii în sala de clasă este cum să mențină echilibrul verbal pedagog-elev, cum să vorbească ei mai puțin, iar copiii să fie provocați să vorbească mai mult la subiect. Iată câteva recomandări care ar putea fi utile în cazul când învățătorul conștientizează acest lucru: în loc de a corecta elevul, pedagogul poate reformula ceea ce a spus elevul, cu formulări corecte într-o conversație firească. Iar utilizarea și variația exprimării verbale a elevilor poate fi stimulată prin:

- *menținerea unui dialog;*
- *adresarea întrebărilor deschise;*
- *evitarea răspunsurilor în cor;*
- *comunicarea reciprocă.*

Pentru a obține o comunicare eficientă între cadru didactic și elev, elev-elev este recomandabil de a adresa întrebări care solicită răspunsuri imediate, dar e rezonabil de a oferi un timp de gândire tuturor celor implicați în discuție, ulterior fiind invitat elevul pentru a răspunde. Evitați pe cât e posibil numirea elevului care va răspunde, după care adresați întrebarea. În acest mod îi faceți pe ceilalți să nu se mai concentreze, deoarece deja este numit elevul de la care se solicită răspunsul.

Un alt moment este utilizarea cuvântului „*Bravo*” – deși este perceput drept o încurajare, de cele mai multe ori acesta încheie discuția, fără a oferi posibilitatea copiilor de a observa și a se concentra asupra ideilor expuse, de a găsi argumente. Pedagogul e bine să accepte și să încurajeze răspunsurile corecte exprimate în mod diferit. Pare o mică diferență, dar anume asemenea mici diferențe ne ajută să creștem calitatea procesului.

De asemenea recomandăm pedagogilor și managerilor școlari imprimarea video a unei secvențe din cadrul lecției, cinci-zece minute, fie și cu telefonul mobil, evident, cu acordul prealabil al învățătorului. Aceste secvențe vor a fi folosite doar în scopuri didactice. Utilizarea tehnologiilor moderne ne pot fi de un real folos, ele vor servi drept un material de lucru în cadrul ședințelor individuale de mentorat, cât și drept material concret pentru auto-reflecție. Doar fiind sinceri și exigenți cu noi înșine putem deveni *pedagogi reflexivi*, pedagogi care învață pe tot parcursul vieții, iar învățarea devine vizibilă.

În cercetarea internațională, învățarea vizibilă este abordată ca fiind reper al sporirii calității în educație. Mai întâi de toate se cere să evidențiem atributele care fac învățarea să fie vizibilă. Un atribut al acesteia se referă la sporirea eficienței profesorilor prin învățarea unii de la alții și din discuțiile pe care le au aceștia despre proiectarea didactică; despre obiectivele educaționale; despre criteriile de succes și despre ce înseamnă să fii bun în predare. În aceste condiții profesionalismul profesorilor sporește foarte mult deoarece activitatea didactică eficientă a întregului corp didactic devine sursă de învățare și motivare pentru fiecare profesor.

Pornind de la teza lansată de John Hattie potrivit căreia „*învățarea vizibilă nu este o rețetă în dezvoltarea profesională, nu este o metodă de predare, sau o trusă de prim ajutor, este un mod de a gândi despre cum putem spori calitatea învățării*”, cu certitudine, putem aborda conceptul dat ca fiind un principiu de baza în eficientizarea procesului de învățământ. De ce? Deoarece învățarea vizuală incumbă, întâi de toate, un anumit comportament și viziune didactică pentru realizarea scopului principal al școlii – acela de a-i învăța pe elevi să învețe și de a le dezvolta abilitățile cognitive, de a-i învăța să gândească.

Apreciem cadrele didactice care le oferă elevilor posibilitatea de a alege sarcinile, soluțiile de rezolvare a diverselor probleme/cazuri, cât și partenerii de lucru, materialele necesare, doar în acest fel este încurajată implicarea activă a elevilor în procesul de învățare, aceasta devenind una semnificativă pentru ei. Copiilor li se va oferi posibilitatea de a apela și accesa diverse surse de învățare, inclusiv

calculatorul, laptopul, tableta, depășind limita unui singur manual. Învățătorul de asemenea este încurajat să-și exprime emoțiile împreună cu copiii și să exerseze mecanismul de gândire critică în mod personal – acesta fiind un proces concomitent.

Cu certitudine procesul de **evaluare continuă** a elevilor solicită mult efort și corectitudine din partea cadrului didactic, prevede acumularea de informații, observarea și luarea de notițe, apoi întocmirea unui raport de activitate pentru fiecare elev, care, ulterior, este prezentat părinților, în scopul relevării *punctelor forte* și aspectelor care *necesită îmbunătățire*. Iar implicarea elevilor în procesul de evaluare dezvoltă *competențele de autoevaluare*. Evaluarea autentică, spre deosebire de evaluarea performanțelor, are loc continuu în contextul unui mediu de învățare propice. Este evaluat nu doar rezultatul final, dar și procesul de lucru. Adresarea întrebărilor de tipul: *Cum ați lucrat împreună? Care a fost etapa cea mai dificilă? Ce considerați că ar trebui să îmbunătățiți? Pe care membru al echipei sau grup de lucru l-ai aprecia și pentru ce?* le ajută elevilor să analizeze munca lor în mod critic.

Procesul de **evaluare a activității copilului** are un caracter continuu și profund, la diferite etape ale lecției, precum și pe parcursul întregului an de studiu:

- întrebările adresate vor motiva elevii să gândească, fără a răspunde automat și șablonizat;
- aprecierea elevului sau cea reciprocă va fi argumentată de cel care o face;
- autoevaluarea elevului, de asemenea va fi însoțită de un argument, dacă este cazul.

Evaluarea subliniază necesitatea de a descoperi ceea ce știu și ce pot face copiii și se concentrează mai puțin asupra ce nu știu și nu pot face. Scopul final al evaluării este de a permite elevilor să se autoevalueze. Reflecțiile elevului asupra muncii sale le permit copiilor să-și aprecieze propriul progres. Acest lucru este o parte integrantă a evaluării autentice. În acest sens, portofoliul elevului este un instrument util pentru evaluarea și autoevaluarea copilului. Putem afirma faptul că **autoevaluarea** reprezintă o formă de organizare și apreciere care înseamnă motivația interioară față de învățare.

Elevul are nevoie să se autocunoască pentru ca să-și pună în valoare propriile atitudini, deprinderi și aptitudini. Cadrului didactic îi revine sarcina de a-i pregăti pe elevi pentru autoevaluare, de a-i face să înțeleagă criteriile după care își apreciază propria activitate, iar aceste criterii trebuie elaborate împreună cu elevii și nu date de cadrul didactic, chiar dacă unii consideră că acest lucru le-ar lua din timp, cu siguranță avantajele acestei activități prevalează.

Observarea pentru cadrul didactic rămâne a fi un instrument de bază în organizarea unui proces educațional centrat pe copil. Prezența *caietului de observări* va fi util cadrelor didactice atât pentru întocmirea unui raport cât mai veridic despre elev, dar și pentru și un suport efectiv în lucrul cu părinții. Observarea lucrurilor mici duc la schimbări mari. În programul *Pas cu Pas* evaluarea este considerată ca fiind un proces continuu care reprezintă o parte comună a învățării.

Argumentul forte pentru disciplină *Proiecte tematice* este faptul că **învățarea bazată pe proiect** este o învățare în profunzime, în care elevii sunt stăpânii propriei munci, unde li se oferă libertatea de alegere dintr-o serie de posibilități stabilite de cadrul didactic împreună cu elevii. Învățarea bazată pe proiect este „dezvoltarea unor experiențe de învățare care implică proiecte complexe, din viața reală, ale elevilor, prin care aceștia își dezvoltă și își aplică cunoștințele și deprinderile. Este o învățare care solicită elevilor să apeleze la acele surse de informații și discipline care îi ajută să rezolve problemele, experiențele prin care elevii învață să administreze și să aloce resurse. Este o strategie care recunoaște că învățarea semnificativă declanșează dorința inerentă a elevilor de a învăța, de a munci la ceva important și de a fi luați în serios.

Cadrele didactice care aplică metodologia Programului Educațional *Pas cu Pas* respecta prevederile Curriculumului național pentru învățământul primar (2018) și completează un singur **Portofoliu al cadrului didactic** pe care îl vor structura (*Portofoliul*) în contextul specific Programului,

completându-l cu dovezi relevante (proiecte, secvențe video, fotografii, articole, reflecții personale, fișe, chestionare etc.), conform celor șapte domenii de interes ale programului Pas cu Pas: 1. *Interacțiunile* 2. *Familia și comunitatea* 3. *Incluziunea, diversitatea și valorile democratice* 4. *Evaluarea și planificarea* 5. *Strategiile didactice* 6. *Mediul de învățare* 7. *Dezvoltarea profesională*.

În scopul evaluării obiective a cadrelor didactice de către managerii școlari, inspectori, dar și a autoevaluării vor utiliza *Instrumentul de Evaluare și autoevaluare profesională pentru îmbunătățirea calității practicilor educaționale în grupe și clase de copii*. Extrasul acestui instrument, numit ***Instrumentul scurt de evaluare***, facilitează procesul de evaluare și autoevaluare continuă a cadrelor didactice în cadrul observării directe a activităților și lecțiilor.

Accentuăm faptul că *Instrumentul de dezvoltare profesională pentru îmbunătățirea calității practicilor educaționale în grupe și clase de copii* al Programului Educațional „Pas cu Pas” este o sursă eficientă de evaluare și autoevaluare a cadrului didactic. În cazul când nu dispuneți de această resursă importantă vă adresați la pagina web (www.pascupas.md) sau la sediul programului.

Pedagogii care aplică metodologia Programului de alternativă *Pas cu Pas* sau cei interesați de educația centrată pe elev sunt încurajați să frecventeze cursurile de formare continuă care se desfășoară interactiv, inclusiv la distanță, pentru a-și dezvolta competențele profesionale. Evident, învățarea pe tot parcursul vieții este un deziderat imperativ.

Referitor la *Învățarea ce ține de Proiecte tematice și Activitatea de învățare în grup*, notarea în catalog și alte întrebări concrete care vă interesează, puteți accesa Recomandările metodice din anul trecut unde veți găsi răspunsuri la cele mai frecvente întrebări.

Surse utile:

1. Curriculumul național. *Învățământul primar* (ordinul MECCnr.1124 din 20.07.2018) Chișinău, 2018;
2. Standardele Programului „Pas cu Pas” *Pedagogi competenți ai secolului XXI*, Editura Epigraf, 2009.
3. Educație centrată pe copil: *Standarde de calitate pentru pedagogi*. Programul Educațional *Pas cu Pas*, Editura Epigraf, 2007.
4. Kate Burke Walsh, *Predarea orientată după necesitățile copilului*, vârsta de 6-7 ani și 8-10 ani Editura Epigraf, 2003.
5. *Asigurarea unei educații de calitate*, Ghidul mentorului, Editura Epigraf, 2007.
6. Chicu, V. *Formarea continuă a cadrelor didactice în contextul educației centrate pe cel ce învață*, CEP USM, Chișinău, 2010.
7. Dawn Tankersley , *Cum aplicăm teoria în practică*, Editura Epigraf, Chișinău, 2013
8. Dawn Tankersley, autor și coordonator, *Instrument de dezvoltare profesională pentru îmbunătățirea calității practicilor educaționale în grupe și clase de copii*, Chișinău, Editura Epigraf, 2014.
9. *Educația pentru diversitate*, Ghid pentru adulți care lucrează cu copiii și în interesul acestora, Epigraf, 2020.
10. Cornelia Cincilei, coordonator și adaptare, *Educația centrată pe copil, Comunități democratice de învățare*, Editura Epigraf, 2020.
11. *Pedagogi reflexiv pentru o educație de calitate*, Epigraf, 2021.